

PRESUDE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE U KAZNENIM PREDMETIMA

Davor Krpac, Zlata Đurđević, Elizabeta Ivičević Karas, Marin Bonačić, Zoran Burić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013., 231 str.

UDK 341.231.145(4)(094.8)(048.1)

Marina Crnjak, mag.iur.*

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija), usvojena u okrilju Vijeća Europe 4. studenoga 1950., krovni je međunarodnopravni instrument kojim se štite prava pojedinca. Shvaćajući važnost koju konvencijsko pravo – a ono, osim samog teksta Konvencije, podrazumijeva napose i tumačenja sadržana u presudama Europskog suda za ljudska prava – ima za svaki, pa tako i za hrvatski pravni poredak, autori su izdavanjem predmetne knjige okrunili svoj višegodišnji rad i trud u podizanju svijesti o važnosti Konvencije i autoriteta judikata Europskog suda za ljudska prava u svim segmentima našega pravnog sustava, počevši od zakonodavstva preko sudstva pa sve do izvršne vlasti.

Knjiga je nastala te je financirana u okviru projekta „Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima“ Fonda za razvoj Sveučilišta u Zagrebu, voditeljice doc. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, a kao rezultat rada Katedre za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Autorice i urednice navedenog izdanja su prof. dr. sc. Zlata Đurđević i doc. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, a uz njih autori su i akademik Davor Krpac te asistenti mr. sc. Marin Bonačić i Zoran Burić. Autori su na sustavan način obradili i izložili sve presude Europskog suda za ljudska prava donesene protiv Republike Hrvatske u kaznenopravnim predmetima. Posebnu težinu njihovu pothvatu daje činjenica da je ovaj priručnik prva takva knjiga izdana u Republici Hrvatskoj, kao i to što donosi sveobuhvatan prikaz judikature Europskog suda za ljudska prava u predmetima u kojima je Republika Hrvatska bila tužena zbog povrede konvencijskih prava ne samo okrivljenika nego i žrtve kao zasebnog subjekta u cjelokupnom sustavu kaznenog pravosuđa. Time se navedeni priručnik svrstao u neizostavan instrument od pomoći za pravilno razumijevanje konvencijskog prava kako za pravnu teoriju tako i za i pravnu praksu.

U knjizi su kronološkim redoslijedom, od najstarije presude prema najrecentnijoj, prikazana 53 slučaja protiv Republike Hrvatske, od kojih je Sud u Strasbourgu u 44

* Marina Crnjak, mag.iur., znanstvena novakinja na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

slučaja našao da je Republika Hrvatska doista povrijedila Konvencijom zajamčena prava i slobode, dok je u 9 slučajeva zaključio kako nije bilo povrede na koju su podnositelji zahtjeva upozoravali. Slučajeve su autori prikazali na način da najprije u bitnom iznose činjenično stanje svakoga pojedinog predmeta, nakon čega slijedi analiza pravnih pitanja. Analiza obuhvaća iznošenje detaljne argumentacije Europskog suda za ljudska prava povodom eventualno istaknutih prigovora Vlade Republike Hrvatske u pogledu dopustivosti aktivacije konvencijskog mehanizma zaštite prava pojedinca te upozoravanje na navodne povrede konvencijskih prava i sloboda koje je Europski sud za ljudska prava razmatrao u konkretnom postupku. Autori su pri tom citirali paragrafe sudskih odluka upućujući na odgovarajuće dijelove presuda u kojima se mogu pronaći relevantna tumačenja koncepata svojstvenih konvencijskom pravu, poput, primjerice, tumačenja koncepta „*djelotvornoga pravnog sredstva*“ u kontekstu čl. 13. Konvencije, zatim pojmova „*mučenja, nečovječnoga i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja*“ u okviru čl. 3. Konvencije, te koncepta „*razumnog trajanja kaznenog postupka*“, zajamčenoga čl. 6. Konvencije, koji štiti pravo na pravičan postupak. Nakon toga slijedi izlaganje niza ključnih pitanja koja je, uzimajući u obzir specifičnosti činjeničnog stanja u svakome pojedinom predmetu, Europski sud za ljudska prava razmatrao i na koja je u konačnici dao odgovore. Zaključno, autori daju popis referentne literature na hrvatskom jeziku korištene pri izradi prikaza svakoga pojedinog predmeta.

Iz svega navedenoga razvidno je kako primijenjena tehnika pisanja pruža ne samo stručnoj nego i pravno needuciranoj javnosti uvid u bitne elemente presuda Europskog suda za ljudska prava. Dodatno, ovakvim načinom izlaganja i prikupljanjem svih presuda donesenih protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima na jednom mjestu autori su zorno istaknuli probleme na području zaštite ljudskih prava s kojima se Republika Hrvatska suočava na zakonodavnoj, a posebice na provedbenoj razini. Problemi su to koji u konačnici dovode do kršenja konvencijskih prava i sloboda pojedinaca i nerijetko rezultiraju obvezom države na isplatu naknade štete pojedincima čija su prava povrijeđena.

Knjiga je upotpunjena abecednim kazalom svih analiziranih presuda s kratkom naznakom konvencijskog prava o čijoj je povredi sud odlučivao u konkretnom slučaju te s detaljnim kazalom pojmova. Time postiže preglednost i omogućava čitatelju da se pri istraživanju konvencijskog prava fokusira na one predmete koji su za njegovo istraživanje, odnosno rješavanje njegova slučaja (već ovisno o prirodi razloga korištenja priručnikom) od presudne važnosti.

Dana 13. veljače 2013., u Auli Sveučilišta u Zagrebu održana je svečana promocija knjige „*Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima*“. U nazočnosti predsjednika Hrvatskog sabora, predstavnika Ustavnog suda Republike Hrvatske, Vrhovnoga i drugih sudova Republike Hrvatske, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, ali i predstavnika drugih državnih institucija i nevladinih organizacija, knjigu su javnosti i medijima predstavili prof. dr. sc. Ivo Josipović, Predsjednik Republike Hrvatske; prof. dr. sc. Zoran Parać, dekan Pravnog

fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; prof. sc. Petar Novoselec, predsjednik Hrvatske udruge za Europsko kazнено pravo; dr. sc. Marin Mrčela, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske; te prof. dr. sc. Zlata Đurđević, jedna od autorica i urednica knjige. Predstavljajući su, svaki u granicama svoje ekspertize, istaknuli vrijednost ovoga priručnika s različitih aspekata. Nakon pozdravnoga govora dekana prof. dr. sc. Paraća, prof. dr. sc. Zlata Đurđević okupljene je u osnovi upoznala sa sadržajem priručnika i s procesom njegova nastanka. Sudac Mrčela istaknuo je važnost judikature Europskog suda za ljudska prava, a samim time i predstavljenog priručnika, za suce svih sudova s obzirom na to da je praksa pokazala kako nitko, pa tako ni suci najviših sudova u državi, nije imun na pogreške u tumačenju i primjeni konvencijskog prava. Sudac Mrčela kazao je kako su prikazane presude i njihova analiza od strane autora praktičarima vrijedan izvor spoznaje o uspostavljenim standardima zaštite temeljnih ljudskih prava i nuždan korektiv njihova postupanja pri donošenju sudskih odluka i njihovoj provedbi u sustavu izvršenja kazni i drugih sankcija. Prof. Novoselec prepoznao je i naglasio je edukativnu funkciju priručnika, što je, među ostalim, bio jedan od ciljeva koji su autori izdavanjem knjige i željeli postići. Osim već afirmiranim pravnim stručnjacima, autori su knjigu namijenili i onima koji to tek trebaju postati - studentima integriranih preddiplomskih i diplomskih studija i poslijediplomskih studija. Razumijevajući da donošenje relevantnih propisa nije u ekskluzivnoj domeni nacionalnog zakonodavca i da kvalitetno i sveobuhvatno obrazovanje podrazumijeva i upoznavanje s odgovarajućim međunarodnopravnim propisima, autori su izdavanjem predmetnog priručnika približili jedan takav međunarodnopravni izvor i mladim pravnicima pridonijevši na taj način njihovoj izgradnji u kompetentne i kvalificirane pravne stručnjake. Predsjednik Josipović istaknuo je kako čitanje predmetnog priručnika potiče na kritičko promišljanje i preispitivanje nekih u praksi ukorijenjenih koncepata i oblika postupanja, osobito u pogledu problematike razgraničenja kaznenih djela i prekršaja i s tim u vezi kumulativnog vođenja dvaju postupaka – prekršajnoga i kaznenoga.

Zaključno, svjedoci smo sve većeg broja slučajeva u kojima je Republika Hrvatska osuđena pred Europskim sudom za ljudska prava zbog povrede Konvencije u kaznenim postupcima, što ovaj priručnik čini još aktualnijim. Prinos ovog vodiča kroz praksu Europskog suda za ljudska prava postojećem korpusu pravne literature dodatno je naglašen ako imamo na umu ne samo autoritet koji uživa Sud u Strasbourgu na supranacionalnoj razini nego i učinke njegovih odluka koje čine integralni dio našega pravnog poretka i čije je poznavanje imperativ pravilne primjene konvencijskog prava te svojevrsan zalog da će se u budućnosti dužna pozornost poklanjati potrebi zaštite prava pojedinca. Preostaje samo nadati se da će potreba zaštite ljudskih prava, iako je od samih začetaka naše države proklamirana kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, u praksi uistinu biti prepoznata kao jedna od prioritarnih društvenih vrijednosti. Ovaj priručnik sasvim sigurno predstavlja važan korak u tom smjeru.